

Déli aranybagoly Budán

December közepén hívtam telefonon egy budai kolléga az üvegházában nevelt dísznövényeihez.

„Nagy zöld hernyó, válogatás nélkül mindent megrág! Nem bírok vele!”

– foglalta össze tömören a gondját és a növényorvosi szemlét sürgette.

Szomorú kép fogadott. A vegyes összetételű növényállomány majd mindegyik fajának levelein hámozgatást, illetve szabálytalan alakú rágásnyomokat találtam. Egyértelmű volt, hogy tényleg egy hernyó kárképét látom. A fiatal lárvák felszíni rágásától ablakossá váltak a levelek, míg az idősebb, nagyobb szájszervvel rendelkező hernyók már át is tudták rágni azokat.

A fiatal lárvák kárképe a hámozgatás

A kertész a hetek óta rajzó, repkedő lepkékről is beszámolt és azonnali segítséget kért a védekezéshez. A karácsonyi vásár előtt érthető volt az aggodalma, hiszen ezeket a cserepeseket így nem tudja eladni. A korábbi permetezéseit nem tartotta eredményesnek. Ezen nem is csodálkoztam, ugyanis a kontakt piretroid hatóanyagú rovarölővel csak a levelek felszínén tartózkodó hernyókat

tudta elérni, a cserepek alatt megbújók viszont akadálytalanul bábozódtak. Ezekből a bábokból rajzottak ki folyamatosan az imágók.

A kollégának nincs növényvédelmi végzettsége, ezért csak III. kategóriás készítményeket ajánlhattam. A napon-ta ismétlődő munkavégzés miatt pedig a 0 napos munkaegészségügyi várakozási idővel rendelkezők közül vá-

Csak a levél maradt meg az idős hernyók rágásától

laszthattam. (Szerencsére az ételmezés-egészségügyi várakozási idővel a dísznövények esetében nem kell számolni.)

A visszajelzések alapján úgy tűnik, hogy bevált a *Bacillus thuringiensis* és a viszonylag jól gázosodó cipermetrin hatóanyagot tartalmazó permetlé-kombináció. Bőséges lémennyiséggel, hetente megismételt kezeléseket javasoltam.

Természetesen a kártevőt is szerettem volna megtalálni még a gyérítő hatású permetezések előtt. A kertészet vezetője készségesen segített, és már másnap kézhez kaptam két befőttesüveget: az egyikbe hernyókat, a másikba lepkéket gyűjtött be.

A lárvák araszólhernyók voltak, a lepkékkel, a jellegzetes szárnymintázatú imágókkal pedig még nem találkoztam eddig. Az aranyosan csillanó szárnyakon négy fehér pöttyöt figyeltem meg. Bagolylepkéknek véltem a befogott egyedeket, de abban biztos voltam, hogy nem tartoznak az általam megismert négy-öt faj közé.

Haltrich Attilához fordultam a fotókkal, majd az egyre kövérebbre hízó hernyókat is bevittem hozzá a MATE Villányi úti laborjába. Végül Ronkay László segítségével sikerült meghatározniuk a kártevőt, mely egy mediterrán vándorlepke, a *Chrysodeixis chalcites*. „Magyar nevei közül a déli aranybagoly az elterjedtebb, de én találóbbnak tartom a négyfoltos aranybagoly elnevezést. Korábban nagy ritkaság volt, ma sem gyakori, de ha azzá válik, ő lesz a következő gamma...” – idézek Ronkay László leveléből. Ijesztő jóslat, hiszen a gamma-bagolylepke nagy gondot okozó lepkefajunk.

Haltrich Attilától pontos leírást kaptam a hazai megjelenéséről, a fejlődéséről és a tápnövényeiről. Eszerint a fajt Magyarországáról először 1994-ben jelezte Mészáros Zoltán és Tusnádi Csaba, mint

Aranyfénnel csillan az imágók elülső szárnya

Az araszólhernyó és a szövetekben megbújó báb

ritkán előforduló vándort, de 2012-ben már szerepelt *Szeőke Kálmán és Csóka György Jövevény kártevő ízeltlábúak áttekintése* című munkájában.

Az áttörés 2019-ben következett be, amikor is hús észlelési adata volt egyetlen év alatt, míg addig összesen hat eset volt dokumentálható (*Tóth Balázs*). Lárvai rendkívül polifágok. Tápnövényei között, melyeken már komoly károkat is okoz, megtaláljuk a paradicsomot (németül paradicsom-aranybagoly, Tomaten-Goldeule a neve), a burgonyát, a dohányt, a kukoricát, valamint számos dísnövényt.

Károsítására jellemző, hogy lárvai elsősorban a levelekkel táplálkoznak. A kifejlett lárvák sokszor tarra rágják

Az ürülékével is károsít, szennyez a hernyó

őket, csupán a vastagabb erek maradnak meg. Imágóival Magyarországon június végétől az őszi hónapokig találkozhatunk. Trópusi, szubtrópusi területeken, például Egyiptomban igen gyorsan fejlődik, akár 8-9 nemzedéke is lehet évente. Közép-Európában szabadföldön ez a szám legfőbb 1-2 lehet, pontosabbat még nem tudunk. A lepkék jó repülők, éjjel aktívak, fénycsapdákkal gyűjthetők.

A klímaváltozás hatására a faj telelőhelye mind közelebb kerül hozzánk, így egyes években számítanunk kell tömeges megjelenésére és ezzel együtt komolyabb kártételére is.

A fűtött, zárt termesztőberendezésekben folyamatosan egyiptomi éghajlattal számolhatunk, nem csoda, hogy elhúzódóan és ekkora kárt okozott a budai kertészetben. Vajon enyhe teleken szabadföldön is áttelel-e majd nálunk, hasonlóan a gyapottok-bagoly-lepkéhez? Ezt még nem tudhatjuk, de az biztos, hogy ezentúl már figyelni kell a déli aranybagolyra is.

Zsigó György